

TURKOPHONE

Türkçe Konuşurların Akademik Dergisi

www.turkophone.net

ISSN: 2148-6808

Avrupalı Türkler Ana Dili Eğitimi Çalıştayları Üzerine Bir Değerlendirme*

Dr. Öğr. Üyesi Talat AYTAN

Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD, taytan@yildiz.edu.tr

Ayşe BAŞKAPAN

Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD Tezli Yüksek Lisans Programı,
baskapanayse@gmail.com

Güllü UYSAL

Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD Tezli Yüksek Lisans Programı,
gnehiruysal@gmail.com

ÖZET

Türkçe öğretiminin çalışma sahaları arasında ana dili eğitimi ve öğretimi, Türk Soylulara Türkçe Öğretimi, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi ve İki Dillilere Türkçe öğretimi yer almaktadır. Evrensel ya da sezgisel dilbilgisine göre, kişinin doğup büyüdüğü çevrede maruz kaldığı dil, ana dilini ya da ilk dilini; sonradan formal ya da informal saiklerle öğrendiği dil de ikinci dilini oluşturur. İlk dilin kazanılması edinim, ikinci dilin kazanılması ise öğrenim kavramlarıyla karşılanmaktadır. İkinci bir dilin kazanılması ana dilinin fonolojik, morfolojik, sentaktik ve semantik dünyasıyla kazanılmasını gerektirir. Beylik bir metaforu ödünçleme pahasına, ancak sağlam bir temel üzerine kat çıkılabileceği gerçeğinden hareketle halk arasında “gurbetçi” olarak tabir edilen vatandaşlarımızın yaşadıkları ülkedeki dili Avrupa Dil Portfolyosu’na göre ileri seviyede iktisap etmesi güçlü bir Türkçe ana dili alt yapısıyla mümkündür. “Uzaktaki yakınlarımız”ın okuduğunu anlama, sözlü iletişim ve yazma becerilerinin hem ana dilinde hem de yabancı dilde gelişmesi kültürümüzün Batı cephesinde ihyası ve idamesi cihetiyle büyük önem arz etmektedir. İki dillilere Türkçe öğretimine yönelik çalışmalar, son yıllarda dikkate değer bir ivme kazanmıştır. Bu itibarla, Batı Avrupa’da yaşayan Türklerin ana dillerini edinmesi ve yaşadıkları ülkenin resmî dilini öğrenmesi, başka

* Bu makale, 2017 yılında İstanbul’da düzenlenen IV. Yıldız Sosyal Bilimler Kongresi’nde sunulan aynı başlıklı sözlü bildirinin genişletilmiş hâlidir.

bir ifadeyle iki dillilik noktasında büyük problemler yaşadığı bilinmektedir. Türkçenin eğitimi ve öğretimi alanında yapılan çalışmaların; “nüfusumuzun nüfuza” dönüşmesi, kültür, kimlik ve aidiyet meselelerinin çözümü açısından Avrupalı Türklerin başa çıkmaya çalıştığı problemlere hassasiyet göstermesi gerekmektedir. Bu çalışmada Sakarya Üniversitesi öncülüğünde 2013, 2015 ve 2016 yıllarında tertip edilen Avrupalı Türkler Ana Dili Eğitimi Çalıştayları tartışılan konular, durum saptamaları ve çözüm önerileri cihetiyle bir içerik analizine tabi tutulmuştur. Avrupalı Türklerin dil eğitimi konusunda; ders araç gereçlerinden ölçme değerlendirmeye, öğretmen yetiştirmeden sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliğine, ülkelerin dil ve kültür politikalarından Türkçe öğretimini deruhte eden kurumların eğitim iklimine kadar uzanan geniş bir problem haritasına sahip olduğu ortaya konmuş ve söz konusu problemlerin çözüm önerileri dikkatlere sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Avrupa’da Türkçe Öğretimi, ana dili eğitim çalıştayları, iki dillilik.

An Evaluation on European Turkish Mother Language Educational Workshops

ABSTRACT

Among the study fields of Turkish teaching are mother language education and teaching, Turkish teaching to Turkish natives, Turkish teaching to foreigners and Turkish teaching to bilinguals. According to universal or intuitive grammar, the language exposed to in the environment where one is born and grow forms her/his mother language or first language; the language later learned with formal or informal motives constitutes her/his second language. Learning of the first language is defined with the term of acquisition and the second language with learning concepts. The acquisition of a second language requires the acquisition with phonological, morphological, syntactic and semantic world of mother language. It can be said that –at the expense of borrowing a metaphor of the principality, from the reality of that the building may be constructed only on a strong foundation– our citizens who are named as “gastarbiter” by public can only acquire the language of where they live in an advanced level according to the European Language Portfolio with a strong Turkish main language sub-structure. The development of reading comprehension, verbal communication and writing skills of "our distant relatives" both in the mother language and in foreign language is very

important in terms of the revival and continuation of the western side of our culture and civilization. The studies on teaching Turkish to bilinguals have gained a remarkable acceleration in recent years. In this regard, it is known that the Turks living in Western Europe have great problems to acquire their mother language and learn the official language of the country they live in; in other words, at the point of bilingualism. The studies carried out in the field of education and training of Turkish should give importance to the problems of European Turks who are dealing with them in terms of the transformation of "our population to others" and the solutions of cultural, identity and belonging issues. In this study the workshops of the European Turks Main Language Education organized in 2013, 2015 and 2016 under the leadership of Sakarya University were subjected to a content analysis due to the discussions, the status determinations and the solution proposals. As regards to the language education of European Turks; in the study, a wide range of problem map is revealed ranging from course instruments to assessment and evaluation; from the training of teachers to the cooperation with non-governmental organizations (NGOs), from the language and cultural policies of the countries to the educational climate of the institutions that undertake teaching Turkish language, and proposed solutions are presented for the subjected problems.

Keywords: Turkish Teaching in Europe, mother language education workshops, bilingualism.

1. GİRİŞ

Türklerin Batı Avrupa ülkelerinin işgücü piyasalarında meydana gelen boşluğu doldurmak üzere bu ülkelere yönelik göçleri, 1960'ların ilk yıllarında başlamıştır. Türk işçilerin Batı Avrupa'ya göçü 1974 yılına kadar kitlesele anlamda devam etmiştir.

Avrupa'da Türkçenin ikinci dil ortamında ana dili olarak öğretimi iş göçünden sonra başlamıştır. Birçok Avrupa ülkesinde Türkçe, göçmen çocuklarına ana dili olarak öğretilmektedir. İlk planda misafir olarak göç eden Türk nüfusunun artık yerleşik hâle geldiği başka bir deyişle Batı Avrupa'daki Türk toplumunun misafir olmadığı kesinleşmiştir. Öte yandan Türkçenin Batı Avrupa'da 4,5 milyondan fazla insanın evinde konuşulan bir iletişim aracı olduğu gerçeği göz ardı edilemez. Aile ortamında yüz binlerce çocuk Türkçeyi ana dili olarak öğrenmekte, birinci dil edinim sürecini henüz tamamlamadan ikinci dil ortamında eğitime başlamaktadır (Yağmur, 2006).

İnsanların sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçları neticesinde, günümüzde mesafeler kısalmış ve farklı kültürlerin birbirleriyle olan etkileşimi artmıştır. Bu artışın doğal bir sonucu olarak “iki dillilik” kavramı ortaya çıkmıştır. 60’lı yıllarda yapılan göçler sonucunda, bugün Avrupa’da yaşamakta olan Türk çocukları, yaşadıkları ülkenin dilini bilmek mecburiyetindedir. Ana dilleri Türkçe olan bu çocuklar iki dilli bireyler olarak yetişmektedir (Bilgiç, 2016).

En genel tanımıyla iki dillilik, bireyin çocukluktan itibaren ana dilinin yanında başka bir dili kullanmasıdır. Bu nedenle yurt dışında ana dilleri olan Türkçeyi ve yaşadıkları toplumun dilini aynı anda öğrenmekte olan Türkler “iki dilli” olarak tanımlanır (Bican, 2014).

Bireylerin iki dilli olarak tanımlanabilmesi için günlük hayatında kullandığı dillerde aynı seviyede etkin olmasına gerek yoktur. Her iki dilin sürekli olarak kullanılması bireyin iki dilli olarak nitelendirilmesi için yeterlidir. Çocuğun doğduğu andan itibaren iki farklı dile aynı anda maruz kalması ve bu iki dili aynı anda edinmesi, iki dilli olma durumudur. (Yılmaz, 2014).

Yurt dışında yaşayan Türklerin en önemli sorunlarından biri olan eğitim sorunu henüz çözümlenebilmiş değildir. Yapılan çalışmalarda ana diline tam olarak hâkim olamayan bireylerin göç ettikleri toplumun dil becerilerini de tam olarak kazanamadıkları ve dolayısıyla göçmen çocuklarının akademik başarısının diğerlerine oranla daha düşük olduğu gözlenmektedir. Ayrıca bu çocuklar, yaşadıkları topluma ve kendi kültürüne yabancılaşma olarak adlandırılabilir farklı sorunlarla da yüzleşmektedir.

1.1 Avrupa’da Türkçe Öğretimi

Batı Avrupa’daki Türkçe öğretimi değerlendirebilmek için göçmen dillerinin öğretimi ile ilgili yasaları kısaca özetlemek gerekmektedir. Birçok Avrupa ülkesi bu dillerin öğretimi ile ilgili somut kararlar almasına rağmen, göçmen dillerinin öğretimi ile ilgili tartışmalar devam etmektedir. Başlangıçta göçmen çocukları misafir olarak addedilmiş ve ülkelerine döndüklerinde uyum zorluğu çekmemeleri için ana dili eğitimi verilmesi uygun görülmüştür. Ancak artık geri dönüş söz konusu olmadığı için ana dili eğitiminin de gereksiz olduğu fikri, Avrupa ülkelerinin dil politikalarında açık ya da örtük olarak öne sürülmektedir. Ana dili, yaşanan ülkenin dilinin öğrenilmesine bir engelmiş gibi gösterilmektedir. Aslında her iki dilin de öğrenimi çok önemlidir. Türk dilinin öğrenimi genç kuşakların ait oldukları kültürle temasları ve benlik gelişimleri; yabancı dilin öğrenilmesi ise günlük ve akademik hayat açısından önem arz etmektedir.

Avrupa ülkelerinde farklı ana dili eğitimi uygulamaları vardır. İngiltere gibi ülkelerde ana dili eğitimi, ilgili toplumla yerel yönetim arasında çözülmesi gereken bir konudur. İsveç, Hollanda ve Danimarka gibi ülkelerde sorumluluk eğitimle ilgili mercilere aittir. Almanya (bazı eyaletleri hariç), Fransa, Lüksemburg ve Belçika gibi ülkelerde ana dili eğitimi sorumluluğu göçmenlerin geldiği ülkeye aittir. Ana dili eğitimi derslerinin kalitesi genellikle düşük olduğu için her geçen yıl ana dili derslerine talep azalmaktadır. Eğer ana dili derslerinden verimlilik bekleniyorsa bu yanlış uygulamalardan vazgeçilmelidir (Yağmur, 2006).

Yurt dışındaki Türk vatandaşlarının her türlü ihtiyacının karşılanması görevini kanunlarımız devlete yüklemiş ve koruma altına almış bulunmaktadır. Nitekim anayasamızın 62. maddesinde, yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın her alandaki ihtiyaçlarının giderilmesi, bu çerçevede özellikle çocuklarının eğitimi için gerekli tedbirleri alma görevinin devletin üstlendiği açıkça belirtilmektedir. Aynı şekilde Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 59. maddesi de Türk vatandaşlarının yurt dışında eğitim, öğrenim ve ihtisas görmeleriyle ilgili devlet hizmetlerinin düzenlenmesinde Millî Eğitim Bakanlığını sorumlu tutmaktadır. Bu hükümler gereği değişik zamanlarda ilgili ülkeler ile uluslararası kültür anlaşmaları yapılmıştır. Belirli yılları kapsayan bu anlaşmalar, süreleri bitiminde yenilenmektedir. Geleceğimizin güvencesi olan çocuklarımızın yaşadıkları ülkede bir kimlik kazanmaları, kendi ülkelerini sevmeleri, ülkeleriyle bağlarını kuvvetlendirmeleri, yurtlarına döndüklerinde kolayca uyum sağlamaları ancak Türkçe, Türk kültürü dersleri ve sosyo-kültürel etkinliklerin etkin bir biçimde yapılmasıyla gerçekleştirilebilir. Bu amaca yönelik olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin ülkelerle yaptığı anlaşmalarla çocuklarımızın ana dilde eğitim alabilmeleri esasen sağlanmıştır.

Yurt dışında ana dili eğitimi, Millî Eğitim Bakanlığının onayı gereğince yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının, kendi kültürlerini ve kimliklerini tanıma, koruma ve geliştirmelerini hedefleyen Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 03.08.2009 tarih ve 112 sayılı kararı ve bakan onayı ile kabul edilen "Türkçe ve Türk Kültürü Dersleri Programları" doğrultusunda verilmektedir. Geliştirilen programa uygun olarak Yurt dışındaki Türk çocukları için hazırlanan Türkçe ve Türk Kültürü Ders Öğretim Materyali (1-3, 4-5, 6-7, 8-10. Sınıflar), Türkçe ve Türk Kültürü Çalışma Kitabı (1-3, 4-5, 6-7, 8-10. Sınıflar) ile Türkçe ve Türk Kültürü Öğretmen Kılavuz Kitabının (1-10. Sınıflar) öğretim materyali olarak okutulması Talim ve Terbiye Kurulunun 02.09.2010 tarih ve 121 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur. Yaklaşık 400 bin adet basılarak Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen

ülkelerdeki/eyaletlerdeki eğitim müşavirliklerine/ataşeliklerine öğretmenlerin/öğrencilerin kullanımına sunulmak üzere Kasım (2010) ayı içerisinde ulaştırılmıştır (Yıldız, 2012).

Avrupa ülkelerinde Türkçe öğretmekle vazifeli insan kaynağı, MEB tarafından görevlendirilen öğretmenlerin yanı sıra Yunus Emre Enstitüsü, Maarif Vakfı ve Avrupa'daki çeşitli sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanmaktadır.

2. YÖNTEM

Nitel araştırma deseninin benimsendiği bu çalışmada Sakarya Üniversitesi tarafından 2013, 2015 ve 2016 yıllarında düzenlenmiş Avrupalı Türkler Ana Dili Eğitimi Çalıştayları; tartışılan konular, saptanan sorunlar ve bu sorunlara sunulan çözüm önerileri bakımından incelenmiştir.

Veriler, doküman incelemesi yöntemiyle elde edilmiştir. Araştırılacak konu ile ilgili bilgiler barındıran yazılı materyallerin analizi olan doküman incelemesi, nitel araştırmalarda tek başına bir veri toplama yöntemi olarak kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırma, Sakarya Üniversitesi tarafından 2013, 2015, 2016 yıllarında düzenlenen, Avrupa'daki göçmen çocuklarının dil sorunlarını ve çözüm önerilerini ele alan, Avrupalı Türkler Anadili Eğitimi Çalıştayları'nın kısa bir değerlendirmesi niteliğindedir.

3. BULGULAR VE YORUM

3.1. Avrupalı Türkler Anadili Eğitimi Çalıştayları'nda Ele Alınan Konular

Yurtdışındaki Türklerin yaşadıkları birçok sorun içinde en önemlilerinden biri de aynı zamanda kimlik sorununa da neden olan, ana dili eğitimindeki yetersizlik meselesidir. Dolayısıyla bu sorunla hemhâl olanların problemin tespiti ve çözümü noktasındaki katkılarından faydalanmak için düzenlenen çalıştayların değerlendirilmesi önemlidir. Çalıştaylara sivil toplum örgütü temsilcileri, Avrupa'daki üniversitelerin Türkoloji bölümlerinden öğretim görevlileri, Türkiye'deki üniversitelerin Türkçe Eğitimi bölümlerinden öğretim üyeleri, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yapan öğretmenler katılmıştır.

I. çalıştayda; yurtdışında yaşayan Türklerin ders araç-gereçlerine ilişkin durum ve saptamaları, iki dillilerin eğitimi, dil becerilerinin ölçme-değerlendirilmesi ve bu konuda karşılaşılan zorluklar, iki dilli ortamlarda çalışacak öğretmenlerin donanımlarına ve yeterliliklerine ilişkin tespitler ve bulunulan ülkenin ana dili eğitimine verdiği destek ve öne çıkan engeller görüşülmüştür.

II. çalıştayda; iki dilli öğrencilerin Türkçe eğitimi ve öğretmenlerinin nitelikleri, İngiltere'deki Türk okulları ve Türkçe öğretimi, yurt dışındaki Türkçe öğretiminin küresel sorunu: iklimin değişme(me)si- Belçika'da Türkçe öğretimi ve öğretmenleri, iki ya da çok dillilik ve Avrupa toplumu, Almanya'da ana dili Türkçenin durumu, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil-kültür ilişkisi, iki dilli öğrenciler ve öğretmenleri, iki dillilere öğretmen yetiştirme gibi konular ele alınmıştır.

III. çalıştayda; post- ulusal Avrupa'da göçmen dilleri: el değmemiş hazineler, Batı Avrupa'da Türklerin eğitim durumu ve Türkçe öğretimi, Münih örneğinde Almanya'da Türkçe öğretimi sorunsallığı, çok kültürlü ortamlardaki çocuklara Türkçe öğretimi ve bireysel iki dillilik, bir dünya dili olarak Türkçemiz, Almanya'da yaşayan iki dilli Türk çocuklarının konuşma ve yazı dillerinde görülen benzer ve ayrı öğeler gibi konular üzerine değerlendirmeler yapılmıştır.

Sakarya Üniversitesi tarafından 2013, 2015, 2016 yıllarında yapılan Avrupalı Türkler Ana Dili Eğitimi Çalıştayları'nda ele alınan konular ve konulara ait alt başlıklar tablolar hâlinde gösterilmiştir.

Tablo 1. I. Avrupalı Türkler Ana Dili Eğitimi Çalıştayı 2013

Çalışmanın Adı	Tartışılan Konular	Durum Saptaması	Çözüm Önerileri
Ders Araç Gereçlerine İlişkin Durum ve Saptamalar	1. Mevcutta kullanılan araç ve gereçlere ilişkin saptamalar	Öğrenciye görelilik ilkesinin ihmali, ders araç gerecinin iki dillilik ilkeleri gözetilmeden hazırlanmış olması, gereken ölçüde verimli sonuçlar elde edilememesi	İhtiyaç analizi yapılmalı, resimli sözlük hazırlanmalı, kimlik ve aidiyet duygusu önemsenmeli
	2. Araç gereç hazırlamada uzman sıkıntısı	Mevcut lisans programlarının yetersizliği, ders araç gereci hazırlayacak uzman yetersizliği	Yeni lisans programı açılmalı, uzman desteği sağlanmalı, Türk soylu iki dilli öğrencilere Türkçe öğretmek amacıyla disiplinler arası bir yaklaşımla çalışacak lisans programları ivedilikle açılmalı
	3. Araç gereç hazırlamada yöntem problemleri	Program hedeflerinin olmaması, uygulama yapılmaması	İki dillilik başat çıkış noktası olmalı, disiplinler arası çalışılmalı, Türkçe Eğitimi Bölümlerinden ve Yabancı Diller Eğitimi Bölümlerinden destek alınmalı

	4. Araç ve gereçlerin hazırlanmasına ilişkin diğer problemler	Program sorunu, kurumlar arası koordinasyon problemi, eylem planlarının uygulanmaması, geçici çözümlerin uygulamaya geçirilememiş olması	İki dilli öğrencilerin ders araç gereçlerinin hazırlanmasına imkân verilmeli
Çalışmanın Adı	Tartışılan Konular	Durum Saptaması	Çözüm Önerileri
İki Dillilerin Eğitimi, Dil Becerilerinin Ölçme- Değerlendirilmesi ve Bu Konuda Karşılaşılan Sorunlar	1. İki dillilerin dil becerilerinin ölçme ve değerlendirmesinde standart sorunu	Ölçme araçlarında standart olmaması, dil becerilerinin tespitinin zor olması	İki dilli bireyler için farklı ölçme araçları hazırlanmalı, seviye ve yaşa göre değişen ölçme araçları geliştirilmeli
	2. İki dillilerin okuma anlama becerilerinde karşılaşılan sorunlar (Metin kavrama yetenekleri)	Okuduklarını kavrama boyutunda problemlerin varlığı, akademik ve günlük iletişim başarısızlığı, kavram dağarcığının sığılığı	Resimli sözlük hazırlanmalı
	3. İki dillilerin L1(baskın dil) ve L2 dil becerileri arasındaki farklılıklar	Eğitim yetersizliğinin iki dilli bireylerin kimlik edinimine yansımaları, mevcut sorunun ikinci dillerinde devam etmesi, Türk öğrencilerin üniversiteyi bitirme oranlarının çok düşük olması (%12)	Ölçme araçlarına yönelik nitelikli araçlar hazırlanması için çalışmalar yapılmalı; çalışmalar yapılırken yaşanan ülkeden, yaştan, seviyeden kaynaklanan farklılıklar özellikle gözetilmeli
Çalışmanın Adı	Tartışılan Konular	Durum Saptaması	Çözüm Önerileri
İki Dilli Ortamlarda Çalışacak Öğretmenlerin Donanımlarına ve Yeterliliklerine İlişkin Tespitler	1. Yurt dışında görevlendirilen öğretmenlerin seçimine ilişkin ölçütler	Özel niteliklerin aranmaması, yurt dışına gönderilecek öğretmenlerin seçiminde niteliğe ilişkin kriterlerin doğru bir şekilde yapılandırılmaması, kıdeme dayalı ölçüt ve genel alan bilgisi ölçütünün yeterli olmaması	Öğretmenler için yeni ölçütler belirlenmeli, iki dillilik için özel programlar açılmalı, iki dillilerin öğretmen ihtiyacına yönelik sertifika programları düzenlenmeli

	2. Görevlendirilecek öğretmenlerin eğitimlerine ve yeterliliklerine ilişkin tespitler	Türkçe dersini farklı alan hocalarının vermesi, hizmet içi eğitimin yetersizliği, sertifika programlarıyla yetinilmesi, öğretmen seçimine yönelik alınan kararların uygulanmaması	Sürekli artan ihtiyaçtan dolayı iki dillilik bağlamında nitelikli dil öğretmenlerin yetiştirilmesinin önemi vurgulanmalı, öğretmenler bazı özel beceri ve donanıma sahip olmalı
	3. Öğretmenleri sahip oldukları donanım bakımından güçlendirmek ve ihtiyaç duydukları eğitimin niteliğini artırmak için son dönemde yapılan çalışmalar	Alana yönelik yapılan çalışmaların, alanın nitelik ve nicelik açısından ihtiyacı karşılayamaması, yeni lisans alanlarına ihtiyaç duyulması	Yerleşik yabancılar için de var olan öğretmen politikaları gözden geçirilmeli, hizmet içi eğitimin nitelikleri artırılmalı, Yunus Emre Enstitüsü'nün Almanya için materyal geliştirme kararı ve YEE'nin "eğiticilerin eğitimi" kararı uygulanmalı
Çalışmanın Adı	Tartışılan Konular	Durum Saptaması	Çözüm Önerileri
Avrupa Ülkelerinde Anadili Eğitimine Verilen Destek ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Yaşadıkları Sorunlar- Çözüm Önerileri	1. Türkçenin eğitim ve öğretimine ilişkin Avrupa'da konuşlu sivil kurumların yapısı	STK'lerin dağınık yapısı, STK'lerin görüş farklılıkları	Sakarya Üniversitesi ve STK'ler arasında iş birliği yapılacak, öğrenci değişimi yapılacak
	2. Sivil toplum örgütlerinin ana dili olarak Türkçenin eğitiminde yaşadıkları sorunlar	STK'lerin eğitim faaliyetlerine yeterince ilgi göstermemesi	Avrupa'dan öğrenciler misafir edilecek, eğitime gelen öğrencilere dil ve kültür eğitimi verilecek, DİTİB (Diyanet İşleri Türk İslam Birliği) ve Milli Görüş Teşkilatının kitapları gözden geçirilecek
	3. Var olan sivil yapılarla ana dili eğitiminde karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik iş birliği yolları	Dil politikalarına destek olunmaması, STK'lerin ideolojik tutumları	TAG (Türkçem Ana Dilim Geleceğim) ve Sakarya Üniversitesi arasında anadili eğitime yönelik faaliyetlerde iş birliği yapılacak, TAG'e Türkçe eğitimi konularında lisansüstü eğitimler yaptırmak üzere kontenjanlar verilecek

Tablo 1'de görüldüğü üzere yurt dışında yaşayan iki dilli Türk öğrencilerinin ana dillerini öğrenmeleri pek çok etkene bağlıdır. Öğretmen, okul, program, veli, öğrencinin düzeyi ve motivasyonu bunlardan bazılarıdır. Çalıştayda ele alınan konular göstermektedir ki ders araç-gereçlerinden ölçme-değerlendirmeye, öğretmen yeterliliklerinden sivil toplum kuruluşlarına kadar birçok alanda çeşitli problemlerle karşılaşmaktadır. Bu problemlerin çözülebilmesi için getirilen öneriler de tıpkı sorunlar gibi farklı açılardan ele alınmıştır. Öncelikle iki

dilliliğin ne olduğu hakkında görüş birliğine varılmalıdır. Bu sayede hedef kitlenin kimleri kapsadığı daha kolay tespit edilebilir ve amaçlar bu kitleye göre belirlenebilir. Ardından iki dilli öğrenciler için bu alanda eğitim almış öğretmenler yetiştirilmelidir. Yurt dışında görev yapacak öğretmenlerin hizmet içi eğitim programları zenginleştirilmelidir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi bölümü, bir lisans programı olarak eğitim fakültelerinde yer edilmeli ve bu programda iki dillilere Türkçenin öğretimi üzerine derinleştirilmiş çeşitli disiplinler arası dersler bulunmalıdır. Açılacak bu lisans programı ile birlikte iki dillilere Türkçe öğretiminde karşılaşılan program, araç-gereç ve ölçme-değerlendirme sorunlarına da çözümler üretilecektir. Ayrıca yurt dışına Türkçe öğretme amacı ile yollanan öğretmenlerin seçiminde karşılaşılan “kriter sorunu” da bu sayede önlenecektir. Bu bağlamda kelime öğretimine yardımcı olması açısından resimli sözlüklerin hazırlanması önerilmektedir. Ailelerin, süreç boyunca kurumlar, öğretmenler ve öğrenciler ile yapacağı iş birliği bu sürecin başarıya ulaşmasında son derece etkilidir. Sivil toplum kuruluşları ile bu sürece destek veren ailelerin, çocuklarının ana dillerini öğrenmelerinin gerekliliğini fark etmeleri ve bu konuda kararlı bir duruş sergileyebilmeleri için üniversitelerin sivil toplum kuruluşları ile ortak çalışmalar yapmaları gerekmektedir. Bu çalışmalardan biri de iki dilli Türk çocuklarının Türkiye’deki üniversitelerde lisansüstü eğitim almalarını sağlayacak bir zeminin oluşturulmasıdır.

Tablo 2. II. Avrupalı Türkler Anadili Eğitimi Çalıştayı 2015

Çalışmanın Adı	Tartışılan Konu	Durum Saptanması	Çözüm Önerileri
İki Dilli Öğrencilerin Türkçe Eğitimi ve Öğretmenlerinin Nitelikleri	İki dillilere Türkçe eğitim sistemi	Amaç birliğinin olmayışı, programın zaman sıkıntısı, hazır bulunmuşluğun dikkate alınmaması, veli bilinçsizliği, müfredatsızlık, öğretmen seçme kriterleri	Yurt dışında görevlendirilmek üzere "Anadolu Prototipi" öğretmen yetiştirilmesi, Amaca uygun kitap hazırlanması
İngiltere'deki Türk Okulları ve Türkçe Öğretimi	İngiltere'deki Türk çocuklarının Türkçe öğrenmede yaşadığı güçlükler	Ailelerin dil ve kültür aktarımına önem vermemesi, kimlik ve kültür çatışması, Türk okullarındaki öğrenci sayısının azlığı, materyal eksikliği, ailelerin çocuğun İngilizcesinin zayıflayacağı korkusu, okul binalarının kirası	Aynı bölgelerdeki okulların tek çatıda birleştirilmesi, materyal ihtiyacının giderilmesi, İngiliz eğitim sistemini bilen öğretmenlerin sürece dâhil edilmesi
Yurt Dışındaki Türkçe Öğretiminin Küresel Sorunu: İklimin Değişme(me)si	MEB yurtdışı teşkilatının örgütsel iklimi	Sistemin öğrenci ihtiyacını karşılayamaması, sistemin hedeflere uygun olmayışı, ders saatlerinin azlığı, ailelerin ilgisizliği, öğrencinin derse bakışı, öğretmenlerin alan bilgisinin	Yeni materyal üretimi, materyallerin öğrencilere uygun hâle getirilmesi, iki dilli çocuklara özgü yayınlar yapılması, akıcı dil politikalarının

		yetersizliği, Türkçenin düzgün konuşulmaması, öğrencilerin isteksizliği, öğrencilerin öncelikle Fransızca'yı tercih edişi, öğrencilerin Türkiye ile ilgili bilgilerinin yetersizliği, kitap okumanın yetersizliği, kültür çatışması, anavatanla bağın azalması, kimlik problemi, ailelerle iletişimsizlik, kurumlar arası işbirliğinin yetersizliği, motivasyon eksikliği	geliştirilmesi
Belçika'da Türkçe Öğretimi ve Öğretmenleri	Belçika'da Türkçe öğretimi	Öğretmenlerin sorumsuz tavırları	Etkinlikler yapılması
	Belçika'da Türkçe öğretimi ve sorunları	Öğretmenlerin barınma sıkıntısı, bilgi ve tecrübe eksikliği, eğitim merkezlerinin düzensizliği ve süreksizliği, ilgi ve motivasyon eksikliği, veli bilinçsizliği, fizikî imkanlar ve materyal, ders kitapları.	Öğretmen evleri, oryantasyon, moral etkinlikleri, kalıcı eğitim merkezleri, ders saatlerinin değiştirilmesi, ders içi faaliyetlerin etkisi, seminer, iyileştirme çalışmaları, amaca uygun kitap.
İki ya da Çok Dillilik ve Avrupa Toplumları	İki dillilerin eğitimi	Ana dili eğitiminin seçmeli derslerle yapılması	Eğitimin planlanmasına tüm paydaşların dâhil edilmesi
Almanya'da Ana Dili Türkçenin Durumu	Almanya'daki iki dilli Türk çocuklarının ana dili öğrenmedeki sorunları	Kültür çatışması ve rol karmaşası, öğrenci başarısızlığı, müfredatsızlık ve plansızlık, ilgisizlik, önemli görülmemesi, politika, veli sorumsuzluğu.	Ana dili eğitiminin yaygınlaşması, iki dilli eğitim yapılması, işbirlikçi politikaların üretilmesi, öğrenciler için destekleyici programların uygulanması.
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dil-Kültür İlişkisi	Dil ve kültür ilişkisinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yansımaları	Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil ve kültür ilişkisinin uygulanmasında eksiklik.	Maddi yanlışların engellenmesi, pedagojik formasyon bilgisi, dengeli konu dağılımı, öğrenilen ve var olan kültüre birlikte yer vermek, ders kitaplarındaki insan görüntüsünün gerçekçi ve dengeli yansıtılması, kültür bileşenlerinin yansıtılması.
İki dilli Öğrenciler ve Öğretmenleri	İki dillilerin öğretmenlerinin sahip olması gereken özellikler	Öğretmen niteliklerinin eksikliği (?) (Net bir durum saptaması ya da sorun belirtilmemiştir.)	Öğretmenin; iki dilli olması, alan bilgisi, dönemsel farkları bilmesi, çocuk gelişimi bilgisi, anadili edinimini bilmesi,

			ikinci dil edinimini bilmesi, dil öğretiminin özelliklerini bilmesi, uygun ölçme ve değerlendirme yöntemlerini bilmesi, kendini geliştirmesi
İki Dillilere Öğretmen Yetiştirme Modelleri	İki dillilerin öğretmenlerinin yetiştirilmesi	Standartlaştırılmış bir uygulamanın olmayışı, Türkçenin bir yetişkine yabancı dil olarak öğretilmesi gibi bir öğretim yaklaşımının benimsenmesi	İki dillilere öğretmen yetiştirilmesi, ders kitapları ve kılavuz kitap hazırlanması, tezsiz yüksek lisans programlarının açılması, Batı Avrupa’da Türkçe Öğretmenliği bölümlerinin açılması

Tablo 2’de görüldüğü üzere düzenlenen ikinci çalıştayda da iki dilli Türk öğrencilerin ana dili eğitimi sürecinde karşılaşılan pek çok problem ele alınmıştır. Öncelikli olarak yurtdışındaki Türk çocuklarının neden Türkçe öğrenmesi gerektiği hakkında tüm paydaşların hemfikir olması gerektiği üzerinde durulmuştur. İlgili kurum ve kuruluşların, öğretmenlerin, velilerin ve öğrencilerin belli bir amaç etrafında toplanması, bu amacı gerçekleştirmenin ilk adımı olarak görülmüştür. Programın hazırlanması, ders kitaplarının oluşturulması, materyallerin tasarlanması, yurtdışına gidecek öğretmenlerin seçilmesi gibi yapılması gereken faaliyetlerin hepsi bu temel amaca göre şekillendirileceğinden amaç birliğinden yoksun olunması, tüm bu hedeflere ulaşılmasının önünde duran büyük bir engeldir. Türk sivil toplum kuruluşları arasında bir koordinasyonun olmaması, kurumların dağınık yapısı da amaç birliğinin olmayışının bir tezahürüdür. Bu çalıştayda da ilk çalıştayda olduğu gibi ana dillerini iki dilli çocuklara öğretecek öğretmenlerin seçimindeki ölçütler üzerinde durulmuş ve bu öğretmenlerin lisans seviyesinde eğitim almaları gerektiği vurgulanmıştır. Özellikle bu öğretmenlerin sahip olması gereken nitelikler ifade edilmiş ve kültür aktarımının önemi belirtilmiştir. Bunlara ek olarak öğrencilerin Türkçe derslerine yeteri kadar ilgi duymamaları ve velilerin süreçteki tutumları ele alınmıştır. Karşılaşılan bu problemlere yönelik üretilen çözümlerde, amaca göre hareket edecek öğretmenlerin yetiştirilmesi, amaca uygun programlar, ders kitapları ve materyaller oluşturulması gibi önerilerin sunulduğu görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de tezsiz yüksek lisans programlarının, Batı Avrupa’da Türkçe öğretmenliği bölümlerinin açılması önerilmektedir. Öğretmenlerin nitelikleri ile birlikte onlara sunulacak ortamın niteliklerine de değinilmiş, öğretmen motivasyonunun önemine dikkat çekilmiştir. Batı Avrupa’da iki dilli Türk çocuklarına eğitim veren öğretmenlerin bilgi, deneyim alışverişinde bulunabilmesi, sosyal-kültürel açıdan kendilerini

yenileyebilmesi için öğretmen evlerinin kurulması, bu tür sosyal tesislerde, moral-motivasyon geliştirici etkinliklerin düzenlenmesi, öğretmenlerin oryantasyon çalışmalarının daha etkili bir biçimde yapılabilmesi, ulaşım barınma vs. problemlerinin çözülmesi için kalıcı eğitim merkezlerinin inşa edilmesi önerilmektedir.

Tablo 3. III. Avrupalı Türkler Ana Dili Eğitimi Çalıştayı 2016

Çalışmanın Adı	Tartışılan Konu	Durum Saptaması	Çözüm Önerileri
1. Post- Ulusal Avrupa'da Göçmen Dilleri: El Değmemiş Hazine	Çok dillilik politikaları Asimilasyon Baskısı	Bireyin göçmen dilini evinde kullanmasının entegrasyonuna engel olacağına inanılması ve akademik başarıyı olumsuz etkileyeceğine dair yanlış inanç	“bir nimet olarak çeşitlilik” transnasyonel eğitim sermayesi eğitimsel adalet küresel sorumluluk
2. Batı Avrupa'da Türklerin Eğitim Durumu ve Türkçe Öğretimi	Türk öğrencilerin Alman okullarındaki başarı durumu Türkçe ve Türk Kültürü derslerinin durumu	Türk öğrencilerin üniversiteye girme oranının bazı eyaletlerde %8'lerden %6'lara düşmesi. Sonderschule'ye giden öğrencilerin oranının; Gymnasium'a gidenlerin oranının neredeyse iki katı olması. Kayıtdışılık, verimsiz saatler	kreş ve ana okullarından lise sonuna kadar devam edecek iki dilli eğitim. Türkiye-Almanya üniversiteleri arasında çift diploma programları aracılığıyla İki dilli anaokulu ve sınıf öğretmeni ve Türkçe öğretmeni yetiştirme projeleri. Uluslararası sempozyumlarla farkındalık oluşturma Eğitime destek projeleri. Stratejik Plan yapılması. Batı Avrupa Türk Eğitim Şûrası
3. Münih Örneğinde Almanya'da Türkçe Öğretimi Sorunsallığı	Türkçe Öğretimi Çok dillilik	Üniversiteye giriş oranının yetersizliği. Münih Yerel Yönetiminin vergi, kira ve sigorta gibi yükümlülükler getirmesi. Kayıtdışılık. Kamuoyu farkındalığının yetersizliği. Türk öğretmenlerin Almanca yeterliliği. Ders kitabı ve materyallerinin yetersizliği.	Çok dilli ve çok kültürlü Avrupa'nın geleceğinde tek dillilik bir kader olmaktan çıkmalı; iki dillilik ve çok dillilik ise bir fırsat/şans olarak tanımlanmalıdır. Ataşelikler, Türk dernekleri, STK seminerlerle, el ilanlarıyla ya da broşürlerle Almanca/Türkçe olarak Türkçe Ana Dili Dersi'nin göçmen kökenli Türk

			<p>gençlerinin meslek yaşamlarında gelecekleri için çok önemli ve gerekli olduğunu Türk anne-babalara/ebeveynlere tanıtılmalı ve duyurmalıdır. Akademik ortalamaya tesir etmesi.</p> <p>Türk öğretmenlerin Almanca yeterliliği artırılmalı.</p> <p>Ders kitabı ve materyalleri güncel ve modern metotlarla yenilenmeli.</p> <p>Türkçe öğretmenlerine hizmet içi eğitim.</p> <p>Ataşeler, vizyonlarını ve misyonlarını sorunsuz bir şekilde uygulayabilmek için özellikle Yüksek Öğrenimlerini Almanca olarak Eğitim Bilimleri, Dil alanları ya da Pedagoji Bölümü çerçevesinde bitirmiş olan akademisyenlerden seçilmelidir. İletişimi kurabilecek, prezantabl olmalarına özen gösterilmelidir.</p>
4. Çok Kültürlü Ortamlardaki Çocuklara Türkçe Öğretimi ve Bireysel İki Dillilik	Türkçe Öğretimi Bireysel İki Dillilik	Türkçenin ihmali	<p>Türkiye kökenli ailelerde çocuk iki dilli yetiştirilmek isteniyorsa, eşlerden dili daha doğru konuşan, aksanı daha düzgün olanı Almanca, diğeri de mutlaka Türkçe konuşmalıdır.</p>
5. Bir Dünya Dili Olarak Türkçemiz	Türkçe Öğretimi	Dilbilimciler Fince ve Korece gibi sondan eklemeli dillerin okuma ve zihin becerilerini geliştirme yönüyle üstün olduğunu iddia etmektedir. (PISA sınavlarında Finlandiya'nın başarısı)	<p>Akademik yayınlarda Türkçe tercih edilmeli.</p> <p>Akademik yükselmelerde yabancı dilde yayın yapma yerine Türkçe yayın yapma öne çıkarılmalıdır.</p> <p>Paydaşların iş birliği Yerli firmaların markalarına ve ürettikleri ürünlere verecekleri isimlerin Türkçe olması sağlanmalı.</p>

			İthal ürünlerde Türkçe dil desteği. F klavye tercih edilmeli. İnternet tabanlı Türkçe öğretimine ağırlık verilmeli.
6. Almanya’da Yaşayan İki Dilli Türk Çocuklarının Konuşma Ve Yazı Dillerinde Görülen Benzer Ve Ayrı Ögeler Üzerine Bir Değerlendirme	a. Almanya’da yaşayan İki Dilli Türk Çocuklarında Ailenin Eğitimi b. İkinci Dil Edinimi	Ebeveynle iletişimde ikinci dil Almanca bakımından yetersiz kalınması, gettolaşma Almanca ve Türkçenin farklı dil ailelerine mensup olması Kalifiye öğretmen yetersizliği Sarkaç çocuk sendromu Okul öncesi eğitime önem verilmemesi.	İki dilli bireylere, öncelikle misafir olunan ülkenin alfabesi öğretilmelidir kültür aktarımı. İki dillilere yönelik bir devlet politikası oluşturulmalı ve iki dilli bireyler ana vatanlarıyla sıklıkla iletişime geçebilmelidir.

Tablo 3’te görüldüğü üzere üçüncü çalıştayda “Post- Ulusal Avrupa’da Göçmen Dilleri, Batı Avrupa’da Türklerin Eğitim Durumu ve Türkçe Öğretimi, Münih Örneğinde Almanya’da Türkçe Öğretimi Sorunsallığı, Çok Kültürlü Ortamlardaki Çocuklara Türkçe Öğretimi ve Bireysel İki Dillilik, Bir Dünya Dili Olarak Türkçemiz, Almanya’da Yaşayan İki Dilli Türk Çocuklarının Konuşma ve Yazı Dillerinde Görülen Benzer ve Ayrı Ögeler” gibi konu başlıkları ele alınmıştır. Bireyin göçmen dilini evinde kullanmasının entegrasyonuna engel olacağına ve akademik başarısını olumsuz etkileyeceğine dair yanlış inançlar eleştirilmiştir. “Çeşitliliğin bir nimet olarak görülmesi” gerektiğine, iki dilli Türk çocuklarının da “milletlerarası entelektüel sermaye” anlayışıyla ana dillerini öğrenebilecekleri uygun koşulların hazırlanması gerektiğine değinilmiştir. Türk öğrencilerin üniversiteye girme oranının bazı eyaletlerde %8’lerden %6’lara düştüğü, Sonderschule’ye (özel eğitime muhtaç dezavantajlı olarak kabul edilen öğrencilerin devam ettiği okullar) giden öğrencilerin oranının; Gymnasium’a (akademik başarısı yüksek öğrencilerin devam ettiği, Türkiye’deki fen liselerine tekabül eden okullar) gidenlerin oranının neredeyse iki katı olduğu dile getirilmiştir. Ayrıca Türkçe ve Türk Kültürü derslerinin bilinçli olarak verimsiz saatlere konulması, akademik ortalamaya tesir etmemesi eleştirilmiştir. Bu bağlamda okulöncesinden ortaöğretime kadar uzanan geniş yelpazeli bir iki dilli eğitim müfredatının ve stratejik planının hazırlanması, Türkiye-Almanya üniversiteleri arasında çift diploma programlar aracılığıyla iki dilli ana okulu, sınıf ve Türkçe öğretmeni yetiştirme projelerinin hazırlanması, uluslararası sempozyumlarla farkındalık oluşturulması, Batı Avrupa Türk Eğitim Şûrası’nın tertip edilmesi gerektiği önerilerinde bulunulmuştur. Münih’te üniversiteye giriş oranının

yetersiz olduğu, Türkçenin ana dili olarak öğretimi konusunda kamuoyu farkındalığının kâfi derecede olmadığı, Münih Yerel Yönetimi'nin “vergi, kira, sigorta” giderlerini Türkçe ve Türk Kültürü derslerinin okutulması noktasında engelleyici bir faktör olarak işe koştugu vurgulanmıştır. Bu bağlamda ataşeliklerin, Türk derneklerinin seminerlerle, Almanca/Türkçe el ilanlarıyla ya da broşürlerle Türkçe Anadil Dersi'nin göçmen kökenli Türk gençlerinin meslek yaşamlarında gelecekleri için çok önemli ve gerekli olduğunu Türk anne-babalara/ebeveynlere tanıtmaları ve duyurması önerilmiştir. Ayrıca ataşelerin; vizyonlarını ve misyonlarını sorunsuz bir şekilde uygulayabilmesi için yükseköğrenimlerini özellikle Almanca olarak Eğitim Bilimleri, Dil alanları ya da Pedagoji Bölümü çerçevesinde bitirmiş olan akademisyenlerden seçilmesi” tavsiye edilmiştir. Bireysel iki dillilik konusunda “çocuk iki dilli yetiştirilmek isteniyorsa, eşlerden dili daha doğru konuşan, aksanı daha düzgün olanın Almanca, diğerinin de mutlaka Türkçe konuşması” gerektiği tavsiye edilmiştir. PISA sonuçları göz önüne alındığında dilbilimcilerin Fince ve Korece gibi sondan eklemeli dillerin okuma ve zihin becerilerini geliştirme yönüyle üstün olduğu tezinden hareketle Türkçenin de sondan eklemeli doğasıyla bilişsel becerileri üst düzeye çıkaracak bir potansiyeli olduğu vurgulanmıştır. “Akademik yayınlarda Türkçenin tercih edilmesi, akademik yükselmelerde yabancı dilde yayın yapma yerine Türkçe yayın yapma şartının öne çıkarılması, yerli firmaların markalarına ve ürettikleri ürünlere verecekleri isimlerin Türkçe olmasının sağlanması, ithal ürünlerde Türkçe dil desteğinin şart koşulması, F klavyenin tercih edilmesi, İnternet tabanlı Türkçe öğretimine ağırlık verilmesi” önerilerinde bulunulmuştur. “Almanya’da Yaşayan İki Dilli Türk Çocuklarında Ailenin Eğitimi” konusunda ebeveynlerin iletişimde ikinci dil (Almanca bakımından) yetersiz kaldığı, Türklerin müstakil mahallelerde yaşamasının Alman toplumuyla entegre olmaya imkân tanımadığı, gettolaşmaya sebebiyet verdiği, Almanca ve Türkçenin farklı dil ailelerine mensup olmasının transfer anlamında olumsuz etkiler doğurduğu problemleri dile getirilmiştir. Bu itibarla iki dilli bireylere, öncelikle misafir olunan ülkenin alfabesinin öğretilmesi, iki dilli Türk çocuklarının ana vatanlarıyla sıklıkla iletişime geçmesi önerilmiştir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Avrupa’daki göçmenlere Türkçeyi öğretmek için yapılan çalışmalar son dönemlerde “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi” alanının gelişmesiyle birlikte hız kazanmıştır. Ancak elimizde yeterince uygun malzeme olmaması Türkçe’nin öğretimiyle ilgili yapılan çalışmaların etkisini azaltmaktadır. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrenciler için

geliştirilen materyaller ve programlar, yurt dışında Türkçeyi ana dili olarak öğrenen iki dilli öğrencilerin ihtiyaçlarına tam olarak cevap verememektedir. Dolayısıyla bu öğrenciler için özel olarak hazırlanmış, dilin her türlü konuşma ortamından ürünlerini barındıran görsel ve işitsel araç gereçler gerekmektedir (Candaş Karababa, 2009). Türkçe'nin etkili bir şekilde öğretimi için bu alanda yetiştirilmiş nitelikli öğretmenlere ve öğretim malzemelerine olan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır.

Ana dili Türkçe olan fakat buldukları ülkenin dilini çevresel şartlardan dolayı daha yoğun kullanan ve ana dili becerilerine tam hâkim olmayan iki dilli çocuklara verilecek Türkçe dersleri için uygun Türkçe ders kitapları geliştirilmeli, derslerde kullanılan metotlar tekrar gözden geçirilmeli ve özellikle bu gruplar için yeniden düzenlenmelidir. Bununla birlikte, üniversitelerde yüksek lisans ve doktora programı bulunan “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi” bilim dalının lisans programları da açılmalı ve bu programda iki dillilere Türkçenin öğretimi üzerine eğitim de verilmelidir. Bu lisans programının açılması, sürecinin olumlu ilerlemesine katkı sağlayacaktır (Durmuş, 2013). Türkçenin öğretimiyle ilgili yapılan çalışmaların kararlılıkla uygulanması, bu çalışmaların yapılabilmesi için devletin verdiği desteğin artırılması ve devletin bu alanda bir dil politikasının olması gerekmektedir.

Sakarya Üniversitesi tarafından 2013, 2015, 2016 yıllarında yapılan Avrupalı Türkler Ana Dili Eğitimi Çalıştayları'nda dile getirilen görüşler doğrultusunda Batı Avrupa'da Türkçe öğretimi ile ilgili çözüm bekleyen başlıca konulara uygun çözüm önerileri şöyle sıralanabilir:

- Göçmen kökenli okul öncesi öğretmenlerinin sayısı artırılmalı
- Çok dilli anaokulu sayıları artırılmalı veya mevcut ana okullarında mümkün olduğunca iki dilli eğitim verilmeli
- Kreşlerden ve ana okullarından itibaren başlayacak ve lise sonuna kadar devam edecek şekilde iki dilli eğitim verilmeli
- Müfredat programları çok dilliliğe göre yeniden düzenlenmeli
- Eğitim materyalleri konusunda gerekli destek sağlanmalı
- İki dilliler için öğretmen yetiştirilmeli
- Dil seviyesi tespit sınavlarında sadece bulunulan ülkenin dilinin değil anadilinin yeterliliği de hesaba katılmalı
- İhtiyaç analizi doğrultusunda ders araç gereçleri hazırlanmalı
- Türkçe dersleri normal müfredat dâhilinde verilmeli ve diğer dersler gibi sınıf geçmeye etkisi olmalı

- Türkçe dersleri için gerekli mekân sağlanmalı veya kullanılan sınıflar düzenlenmeli
- Uluslararası sempozyumlarda farkındalık yaratılmalı ve bu konuya temas edilmeli
- Türkçe dersleri, alan eğitimi almış ve gerekli yeterlilikleri sağlayan öğretmenler tarafından verilmeli
- Yurt dışında çalışacak öğretmen yeterlilikleri belirli kriterler göz önünde bulundurularak tekrar değerlendirilmeli
- Derslerin veriliş şekli ve kullanılan materyaller denetlenmeli
- Veliler ana dili eğitimi çalışmaları konusunda bilgilendirilmeli, Türkçe dersine gereken önemin verilmesi sağlanmalı
- Kurumlar arası iş birliği geliştirilmeli
- Türkiye'nin desteğiyle Batı Avrupa ülkelerindeki üniversitelerde Türkçe öğretmenliği bölümleri açılmalı
- Öğretmenler için kılavuz kitaplar hazırlanmalı
- Sivil toplum kuruluşları Türkçe dersleri ve dil bilincinin kazandırılması hususundaki çalışmalara destek olmalı
- Türkçe öğretimi ders materyalleri yeniden gözden geçirilerek öğrencilerin seviye ve ihtiyaçlarına yönelik düzenlenmeli
- İki dilliler için farklı ölçme araçları geliştirmeli, bu alanda yapılacak çalışmalar teşvik edilmeli
- Anadolu kültürünü ve tarihini bilen, Anadolu'nun değerlerine sahip çıkan ve bu kaynaktan beslenen Anadolu prototipi (adanmış) öğretmenler yetiştirilmeli
- Türkçe öğretmenleri çalıştıkları ülkenin dilini ve kültürünü bilmeli
- Türkçe derslerini vermekle yükümlü öğretmenler hizmeti içi eğitimlerle desteklenmeli

Sonuç olarak Batı Avrupa'nın farklı ülkelerinde yaşayan Türk grupları, içinde yaşadıkları toplumla başarılı bir şekilde bütünleşecektir. Sayıları ve dilsel güçleri göz önünde alındığında içinde yaşadıkları toplumda güçlü bir kitle olmaya devam edeceklerdir. Türk çocuklarının sağlam bir iki dilliliğe sahip olmaları için çok ciddi eğitim yatırımları gerekmektedir. Bu sorumluluğun göçmenlerin geldiği ülkelere yüklenmesi düşünülemez. Batı Avrupa'da çalışan her birey gibi Türk göçmenler de vergilerini ödeyip sosyal yükümlülüklerini yerine getirmektedir, dolayısıyla yaşadıkları ülkelerin devletlerinden çocukları için ana dili eğitimi talep etmeleri en doğal haklarıdır. Özellikle son dönemlerde bu hakkı talep etmek sorunların çözümü için yetmemektedir. Türkiye Cumhuriyeti devletinin ilgili birimlerinin de yurt

dışındaki Türk çocuklarının ana dili eğitimi sorununa ciddi çözümler üretmeleri kaçınılmaz bir mesuliyettir.

KAYNAKÇA

- Bican, G. (2014). I. Uluslararası Avrupa'da İki Dilli Türklerin Ana Dili Eğitimi Çalıştayı. *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks*, 6(1), 317-320.
- Bilgiç, M. (2016). *Batı Avrupa'da iki dilli Türk çocuklarını yazılı Türkçe kelime sıklıkları: Fransa örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Candaş-Karababa, Z. C. (2009). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ve karşılaşılan sorunlar, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2, 265-277.
- Durmuş, M. (2013). Türkçenin yabancılara öğretimi: sorunlar, çözüm önerileri ve yabancılara Türkçe öğretiminin geleceği ile ilgili görüşler. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Özel Sayısı*, 6(11), 207-228.
- Şen, F. (1996). Turkish Communities in Western Europe. In *Turkey between East and West: new challenges for a rising regional power*, V. Mastny & R.C. Nation (eds.), 233-266. Boulder, Colo: Westview Press
- Yağmur, K. Batı Avrupa'da Türkçe öğretiminin sorunları ve çözüm önerileri. (2006). *Dil Dergisi*, 134, 31-48. 01.03.2018 tarihinde <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/27/759/9644.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, C. (2012). *Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretimi (Almanya örneği)*. Ankara: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. Erişim adresi: www.ytb.gov.tr/uploads/resimler/kitaplar%20pdf/yurtdisinda-yasayan-turkce-ogretm.pdf
- Yılmaz, M. Y. (2014). İki dillilik olgusu ve Almanya'daki Türklerin iki dilli eğitim sorunu. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Turkish Studies*, 9(3), 1641-1651. Erişim adresi: <https://www.academia.edu>
<https://kdk.gov.tr/haber/turkce-dunya-dili-olma-yolunda/334>